

**ELS MONTSERRAT TARRAGONINS
DELS SEGLES XVI I XVII**

SALVADOR-J. ROVIRA I GÓMEZ

Quaderns d'Història Tarraconense XIV (1996)

El llinatge Montserrat és un dels més representatius del Camp de Tarragona. L'antiguitat de la seva noblesa és immemorial i, segons es reconeix en un privilegi de l'any 1015, expedit pel comte de Barcelona, es remunta al temps de Carlemany.¹

El genearca dels Montserrat camptarragonins és Guillem de Montserrat, "jove molt graciós", que, el segle XII, s'establí a la Selva del Camp on prengué per muller una filla de Ferrer Mallola. Abans de casar la filla, Mallola volgué assabentar-se de qui era el foraster i envià el seu germà Ramon a les muntanyes de Montserrat on l'informaren "*que dit Guillem venia de llinatge generós e que per bandos sen vingué a esta vila de la Selva e haguda tal informació en Ferrer Mallola, passà dit matrimoni de sa filla ab dit Guillem de Montserrat e de dit Guillem prosehiren tots los Montserrats que après són estats e vui són en la Selva, Tarragona, Reus, Cambrils i Alcover*".²

Els Montserrat establerts a Tarragona són diversos i encara que no tenim dubte que tots ells descendeixen de Guillem de Montserrat, en alguns casos se'ns fa difícil enllaçar-los a causa de la repetició dels seus antropònims i d'anar, aquests, acompanyats sovint només del cognom Montserrat. Entre tots ells destacaren les branques familiars que, per entendre'ns, denominarem de Damià de Montserrat, de Joan de Montserrat, de Francesc de Montserrat (A), de Francesc de Montserrat (B), de Francesc de Montserrat (C) i dels marquesos de Tamarit.

DAMIÀ DE MONTSERRAT

A Guillem de Montserrat li concixem quatre fills: Pere, Berenguer, Ponç i Guillem, que foren genearqucs de noves famílies de Montserrat.

1. *Breve memoria de la nobleza antigua de la familia de Montserrat. Marqueses de Tamarit, Establecimiento tipográfico de Tort y Cusidó, Tarragona, 1878.*

2. AHAT. Alcover, Llibre dels Montserrat, f. 101.

Berenguer tingué, com a mínim, dos fills: Berenguer, apotecari a la Selva del Camp, i Guillem, doctor en medicina a Tarragona.

De Guillem nasqueren tres fills: Cosme, Damià i Joan. Cosme seguí la carrera eclesiàstica en la qual excel·lí ja que ocupà l'ardiaconat tarragoní de Sant Llorenç, primer, i la seu episcopal de Vic, després; aquest Montserrat fou partidari del príncep de Viana i de Pere de Portugal, i contrari de Joan II.³ Joan passà a Vic on contragué matrimoni.

Damià, doctor en drets, romangué a Tarragona on fou conseller de mà major diverses vegades. Es casà amb Constança i fou pare de Constança-Elisabet, Felip, Tomàs i Melcior.

Constança-Elisabet contragué matrimoni, l'any 1502, amb Gaspar de Bardaxí, de Fraga; el seu pare la dotà amb 175 lliures.⁴

De Felip sabem que, el 1509, formava part del juí de prohoms tarragoní⁵ i que era viu l'any 1523 ja que, el 6 de febrer d'aquell any, l'hortolà Jaume Cardell li vengué un censal de 20 lliures.⁶

Fill i hereu de Felip és Francesc de Montserrat, que es casà dos cops. La primera esposa es deia Marianna i el seu cognom podia ser Riber ja que Francesc, el 14 de març del 1558, reconegué a Francesc Riber, argenter de Tarragona, un deute de 115 lliures per raó del dot de la seva primera esposa; per pagar-lo, creà un censal de 120 lliures, garantit per la casa que posseïa al carrer dels Pintors. La segona esposa fou Tecla Ivern, filla de Climent Ivern, mercader de Tarragona.⁷

Melcior es casà amb Isabel i fou pare de Gaspar-Magí de Montserrat. El juny del 1529 tenia qüestions amb mestre Montoliu per raó d'una escala que aquest s'estava bastint, tot i que no ho podia fer.⁸ Morí abans del 22 d'agost del 1541 ja que en aquesta data la seva esposa consta com a vídua.⁹

L'hereu i successor de Melcior fou el seu fill Gaspar-Magí de qui coneixem dos matrimonis: el primer amb Isabel i el segon, l'any 1567, amb Joana-Simona de Jover i de Castellví, vídua en primeres noces de Francesc-Joan de Montserrat.¹⁰

3. El Llibre dels Montserrat fa incidència en la participació dels Montserrat en la guerra civil catalana del segle XV i recull el testimoni de Valentí Torrents que, textualment, diu: "*dix el testimoni que té el recort que en la guerra del Rey en Pere de Portugal, ell se trobava en dita guerra e estat e que anava bé sinch o sis bons cavallers hòmens de armes tals nomenats Montserrat, que eren de la Selva e de Alcover e que aquells tals de Montserrat portaven gran estat e se feya molt cars en dita guerra.*"

4. AHAT. = (Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona). Notaria de la Catedral, any 1502, f. 132v.

5. AHT. = (Arxiu Històric de Tarragona). Acords municipals de Tarragona, 1509, s/f.

6. AHT. Man.-Not., 7, f. 48.

7. AHT. Man.-Not., 17, f. 12v.

8. AHT. Acords municipals de Tarragona, 1529, f. 16v.

9. AHT. Man.-Not., 7, f. 61.

10. AHT. Man.-Not., 31, f. 65.

Gaspar-Magí, doctor en dret com el seu pare, fou assessor dels veguers Francesc de Bas i Miquel de Jover,¹¹ i ell mateix ocupà el càrrec de veguer reial en els biennis 1549-1551, 1559-1561, 1573-1575 i 1579-1581.¹²

Pel que fa al patrimoni d'aquests Montserrat sabem que Gaspar-Magí, el 22 d'agost del 1541, vengué a Joan Torrelles, pagès de Tarragona, una vinya a la partida de Viladegats per 60 lliures.¹³ Tres anys més tard, el 23 de desembre del 1544, adquirí dels germans Damià i Pau de Montserrat, de la Selva del Camp, una casa al carrer d'en Lluc, de Tarragona, pel preu de 200 lliures.¹⁴ El juliol del 1547, serà un corral, situat al carrer del Portal de Predicadors, la propietat que, per 13 lliures, s'afegirà a la hisenda familiar.¹⁵ Set anys més tard aconseguirà de Gabriel Serrat, després de pagar-li un centenar de lliures, un oliverar a la partida de l'Era del Delme.¹⁶ Un cop mort Gaspar-Magí, la seva vídua, l'any 1591, afegí als béns familiars un hort clos pel qual pagà 125 lliures.¹⁷ Un altre indicatiu de la capacitat econòmica de Gaspar-Magí el trobem en el seu testament, datat el setembre del 1581, on disposa deixes per a les seves germanes i fills fadristerns per valor de 1.625 lliures i un centenar de ducats.¹⁸

Gaspar-Magí de Montserrat fou sepultat l'1 de desembre del 1583 a la capella de Sant Lluís de l'església conventual dels franciscans tarragonins.

Melcior de Montserrat també fou pare de dues noies: Jerònima i Marianna; la primera es maridà amb un Aluja i la segona amb el noble Joan Delgado, tant l'una com l'altra ja eren vídues el setembre del 1581.¹⁹

Del segon matrimoni de Gaspar-Magí vingueren al món Gaspar-Fructuós, Beneta (1575), Gerard (1577), Cecília, Desideri, Ignasi i Magí (1583) de Montserrat i de Jover.²⁰ Tots ells, menys Beneta i Gerard, eren vius l'any 1581.

Gaspar-Fructuós, el primogènit, morí sense successió en una data que cal situar entre l'agost del 1588 i el gener del 1591 ja que en la primera consta com a viu i en possessió dels béns familiars i en la segona el cap de casa ja és el seu germà Desideri.²¹

11. AHT. Documents de paper, doc. núm. 344.

12. SALVADOR-J. ROVIRA, "Els veguers de Tarragona (segles XVI-XVII)", *Pedralbes*, 13-1 (1993): 107.

13. AHT. Man.-Not., 7, f. 61.

14. AHT. Man.-Not., 28, f. 1.

15. AHT. Man.-Not., 29, f. 15v.

16. AHT. Man.-Not., 21, f. 9v.

17. AHT. Man.-Not., 85, f. 89.

18. AHT. Man.-Not., 84, f. 45.

19. AHT. Man.-Not., 84, f. 45.

20. AHAT. Baptismes, 1566-1677, f. 82, 107.

21. AHT. Man.-Not., 80, f. 101.

Cecília entrà al monestir de Vallbona de les Monges en una data anterior al setembre del 1581 ja que consta com a religiosa del dit convent en el testament del seu pare.²²

Ignasi degué morir abans del 1602 i, pel que sembla, en la seva mort estigué implicat el seu germà Magí ja que, el 27 de febrer del 1601, Joana-Simona i Desideri el perdonen per la mort d'Ignasi.²³

Magí degué néixer vers 1583 ja que se sap que el 1602 tenia 19 anys.²⁴ Un cop perdonat per la mort del germà Ignasi, gaudí plenament de la confiança de la seva mare i del seu germà, els quals representà com a procurador innumerables vegades.

Desideri, conegut com de la Parra, esdevingué l'hereu del seu pare a causa de la mort sense successió del seu germà gran, Gaspar-Fructuós. El 28 de juny del 1596, contragué matrimoni amb Magdalena de Montserrat, de la Selva del Camp.²⁵ Per motius professionals i sense trencar amb Tarragona, traslladà la seva residència a Barcelona, on ja hi era l'abril del 1620²⁶ i és a la Ciutat Comtal on, el 8 de novembre del 1637, atorgà el seu testament davant el notari Pere-Pau Vives.²⁷ Durant la guerra de Separació prengué partit contra Felip IV de Castella per la qual cosa els seus béns a Tarragona foren segrestats; ens ho demostra el fet que, el 25 de maig del 1648, Francesc de Montserrat i Vives, com a segrestador reial, arrendés a Pere Hortonedà, pagès de Tarragona, l'hort clos que Desideri posseïa a la partida del Port argumentant que la finca havia estat segrestada per ordre reial.²⁸

Dirigida per Desideri, la hisenda familiar continuà creixent i s'amplià amb nombroses adquisicions. La primera compra que coneixem tingué lloc el 12 d'agost del 1598 i consistí en una vinya a la partida del Camí de l'Aberrador, per la qual es pagaren 30 lliures a Pau Olives, pagès de Tarragona.²⁹ Dos mesos més tard serà una casa al carrer de la Davallada de Predicadors la propietat que s'afegirà al patrimoni, però no abans de pagar 160 lliures al seu propietari Jaume Pallarès.³⁰ L'any següent s'aconseguí una altra casa al mateix carrer, aquest cop l'operació suposà una despesa de 200 lliures.³¹ El 21 de novembre del 1600, s'obtingué, de Llorenç Basora i per 40 lliures, una

22. AHT. Man.-Not., 84, f. 45.

23. AHT. Man.-Not., 130, f. 2.

24. AHT. Man.-Not., 130, f. 2.

25. AHAT. Matrimonis, 1588-1597, f. 46v.

26. AHAT. Alcover, Man.-Not., 316, f. 156v.

27. ANB. Notari Pere-Pau Vives, testaments, 1631-1640, f. 35.

28. AHT. Man.-Not., 183, f. 180.

29. AHT. Man.-Not., 111, f. 99.

30. AHT. Man.-Not., 137, f. 20.

31. AHT. Man.-Not., 137, f. 22.

vinya de 40 homes de cavadura a la partida de l'Arrabassada.³² La següent notícia d'una adquisició és del 28 de gener del 1618 i correspon a un solar situat al costat de la botiga que els Montserrat posseïen a la plaça del Pallol pel qual pagaren 30 lliures a l'hortolà Joan Gil.³³

A Desideri només li coneixem una filla, Paula de Montserrat i de Montserrat, que es maridà amb el noble Àlvar de Robles; ja havia enviduat el 15 d'octubre del 1605.³⁴

JOAN DE MONTSERRAT

Joan de Montserrat vivia a Tarragona el primer terç del segle XVI.³⁵ Fill seu és Damià de Montserrat, doctor en medicina, casat amb Tomasa Cornet. Nét de Joan i fill de Damià és

Jeroni de Montserrat i Cornet

Fou doctor en medicina com el seu pare i, l'11 de juliol del 1610, contraigué matrimoni amb Anna Colom, filla de Pau Colom, acabat mercader tarragoní.³⁶

Malgrat la seva dedicació a la medicina no rebutjà participar en la milícia, així, l'any 1617, és un dels sis capitans de la tropa de Tarragona i, el 22 de maig del 1618, fou nomenat capità del sometent que la ciutat aixecà contra els corsaris.

L'any 1616 el trobem citat com a castlà de Cambrils i de Montbrió.³⁷

Jeroni de Montserrat gaudí d'una situació benestant gràcies als béns del seu sogre heretats per la seva esposa. No sabem la quantia del patrimoni de Pau Colom, però en el seu testament, obert el 16 d'octubre del 1617, s'indica que si la filla moria sense descendència només podria disposar lliurement de dos milers de lliures la qual cosa vol dir que el patrimoni Colom superava àmpliament aquesta suma.³⁸

32. AHT. Man.-Not., 137, f. 66.

33. AHT. Man.-Not., 159, f. 34.

34. AHT. Man.-Not., 146, f. 50.

35. AHT. Man.-Not., Documents de paper, doc. núm. 207.

36. AHAT. Matrimonis, 1601-1615.

37. AHT. Man.-Not., 6.545, f. 14.

38. AHT. Man.-Not., 115, f. 25.

Els fills de Jeroni de Montserrat

A Jeroni de Montserrat i a Anna Colom els coneixem dos fills: l'hereu Francesc i el cabaler Jeroni.

De Jeroni només sabem que fou batejat el 16 de novembre del 1622.³⁹

Francesc seguí els passos del seu pare pel que fa a la milícia ciutadana i, així, el trobem actuant de capità de Tarragona de l'any 1639 fins al 1646, com a mínim.⁴⁰ Es casà amb Casilda de Ferrer, de la família dels senyors del Rourell, i atorgà testament el 2 de març del 1668 davant el notari Joan Gil, de Tarragona. La seva mort s'esdevingué entre aquesta data i el 5 de setembre del 1670, en què ja trobem actuant els seus marmessors.⁴¹

FRANCESC DE MONTSERRAT (A)

Un altre grup familiar dels Montserrat tarragonins és el format per Francesc de Montserrat, l'esposa Elionor i els descendents d'ambdós.

Francesc i Elionor foren els pares de Francesc-Joan de Montserrat, que es casà amb Joana-Simona de Jover i de Castellví. Francesc-Joan morí abans de l'octubre del 1566 ja que per aquest mes de l'any següent i després d'haver obtingut l'autorització eclesiàstica, la seva vídua contragué segones noces amb Gaspar-Magí de Montserrat.⁴²

Filla de Francesc-Joan i de Joana-Simona és Tadea de Montserrat i de Jover, que es casà, abans del juliol del 1586, amb Francesc de Castellví i de Terré, senyor de Masricart.⁴³

FRANCESC DE MONTSERRAT (B)

Fou notari de Tarragona i estigué casat amb Isabel.

Devia posseir un cert patrimoni ja que l'any 1572 es permeté adquirir tres censals d'un capital conjunt de 860 lliures,⁴⁴ i sabem que tenia un hort

39. AHAT. Baptismes, 1612-1625, f. 146v.

40. AHT. Acords municipals de Tarragona, 1639-1640, f. 44v.; 1640-1641, f. 57v.; 1645-1646, f. 48v.; 1646-1647, f. 201.

41. AHT. Man.-Not., 237, f. 178.

42. AHT. Man.-Not., 31, f. 15.

43. AHT. Man.-Not., 82, f. 375.

44. AHAT. Notaria de la Catedral, lligal 1.572, f. 31 i 49v.

que, el 12 de desembre del 1572, arrendà a Jaume Serra durant quatre anys i pel preu total de 36 lliures.⁴⁵

Francesc de Montserrat lliurà el seu darrer testament el 2 de juliol del 1575 i la seva mort es produí entre aquesta data i el 31 d'agost del 1580 en què ja trobem la seva esposa citada com a vídua.⁴⁶

Els fills de Francesc de Montserrat

Tingué, com a mínim, tres fills: Cosme, Pau i Tecla.

Cosme, argenter de professió, es mullerà, el 26 de gener del 1592, amb Magdalcna Llagostera, filla de Miquel Llagostera, hortolà de Tarragona.⁴⁷ Degué morir poc després del matrimoni ja que la seva vídua contragué segones noces, el 26 d'agost del 1593, amb Joan Domènec, argenter de Cervera.⁴⁸

De Pau sabem que fou batejat el 4 de març del 1570;⁴⁹ ignorem, però, si és el mateix Pau de Montserrat que en el bienni 1585-1587 fou el veguer reial de Tarragona.⁵⁰

Tecla rebé les aigües baptismals el 8 de gener del 1573.⁵¹ Vint-i-sis anys més tard contragué matrimoni amb Jaume Rubí.⁵²

FRANCESC DE MONTSERRAT (C)

Aquest Montserrat es dedicà als negocis i aconseguí fer-se un patrimoni remarcable que li permeté casar la seva filla única, Anna, amb Gaspar de Biure, senyor de Vallespinosa.

Francesc de Montserrat atorgà el seu darrer testament el 22 de desembre del 1584, nomenant hereu dels seus béns el nét Rafael de Biure i de Montserrat, baró d'Aguiar i de Vallespinosa, senyor de Prexens i castlà de Vallverd, elevat a la dignitat de noble el 19 de juliol del 1599.⁵³

Anna de Montserrat atorgà el seu darrer testament davant el notari Reverter, de Tarragona, i morí el desembre del 1611. Les seves despulles foren

45. AHT. Man.-Not., 70, f. 155.

46. AHT. Man.-Not., 40, f. 164v.

47. AHAT. Matrimonis, 1588-1597, f. 16v.

48. AHAT. Matrimonis, 1588-1597, f. 24v.

49. AHAT. Baptismes, 1566-1577, f. 26v.

50. Salvador J. Rovira, "*Els veguers de Tarragona*", 107.

51. AHAT. Baptismes, 1566-1577, f. 58.

52. AHAT. Matrimonis, 1597-1604, f. 17v.

53. AHT. Man.-Not., 110, f. 35.

dipositades en el vas del seu pare a la capella de Sant Miquel de la catedral tarragonina.⁵⁴

ELS MARQUESOS DE TAMARIT

Descendixen de Berenguer, nét del genearca Guillem de Montserrat, apotecari de la Selva del Camp, que es casà amb Caterina Monet i atorgà testament l'any 1424. Fills seus foren Bartomeu, Andreu i Llorenç.

Llorenç de Montserrat i Monet tingué almenys quatre fills: Llorenç, Antoni, Bartomeu i Nicasi.

Nicasi s'establí a Reus i també tingué quatre fills: Cosme, Bartomeu, Llorenç i Francesc.

Cosme, mercader de professió, es dedicà a la compra i venda de mercaderies i a prendre arrendaments de drets senyoriais. L'heretà el seu fill Cosme de Montserrat.

El segon Cosme també fou mercader i estigué casat amb Isabel Riba. El matrimoni tingué, almenys, dos fills: Antoni i Joan de Montserrat i Riba.⁵⁵

Joan de Montserrat i Riba fixà la seva residència al Pla de Santa Maria, on morí i on és enterrat. El succeí el seu fill Francesc, que només deixà un fill, de nom Joan, el qual fou pare de Josep qui, al seu torn, ho fou d'un altre Josep. Aquest s'establí a Reus, es mullerà amb una Vives i fou pare de Francesc de Montserrat i Vives, primer marquès de Tamarit.⁵⁶

Francesc de Montserrat i Vives

Vingué al món a Reus, el 19 de desembre del 1617, i es mullerà, l'11 de setembre del 1638, amb la seva cosina, per part de mare, Teresa Vives, filla de Joan Vives, mercader de Reus, i de la seva esposa Jerònima.⁵⁷

54. AHT. Man.-Not., 115, f. 187.

55. Salvador-J. Rovira i Manel Güell, *Aproximació a les famílies nobles d'Alcover a l'Edat Moderna*, Consell Comarcal de l'Alt Camp, Valls, 1993, p. 92.

56. Carmen de Suelves, *Orígenes de la Casa de Montserrat de los Marqueses de Tamarit*, p. 7.

57. Teresa Vives atorgà testament el 29 de desembre del 1676 en el castell d'Altafulla i davant del notari Alemany, de Tarragona. Veient propera la mort (el testament fou publicat dos dies més tard), disposà que el seu cadàver fos dipositat en l'església de Sant Martí, d'Altafulla, "en la part haont apareixerà a dats Sres, marmessors meus" (fou sepultada al peu de l'altar major i al costat de l'evangeli), però això només amb caràcter provisional "fins atant sia feta y fabricada la capella y altres pias fundacions que se ha de fundar y fabricar en la Seu de Tarragona o en la Iglésia parroquial de la vila de Reus". AHT. Man.-Not., 196, f. 299.

Poc després de casar-se, traslladà la seva residència a Tarragona on no tardà gaire a ocupar un lloc de preeminència entre la noblesa tarragonina; ens ho demostra el fet que figuri com a testimoni en les noces de personatges, i també que, sovint, aquests (Dídac de Montargull, Miquel de Salbà i Vallgornera, Francesc de Setmenat, Fabrici Ponç de Castellví, l'arquebisbe Francisco de Rojas, etc.) li facin confiança i el nomenin procurador dels seus assumptes i negocis.

Els anys quaranta i cinquanta, fou diverses vegades conseller de mà major de la ciutat; el 1654, arribà a ser cònsol en cap i, el 1657, ocupà el càrrec de governador del Camp de Tarragona, ofici que encara detentava el 27 de març del 1663 en què, amb tota la pompa que feia al cas, apadrinà el bateig d'un anglicà convertit al catolicisme.⁵⁸

Durant la revolució catalana del sis-cents, apostà per l'elip IV, de qui fou un partidari fervent; ho reconeix la Reial Pragmàtica de concessió del títol de marquès de Tamarit, on llegim: *"en tiempos de las turbaciones de Cataluña, que fueron en el año 1640, y en los dos sitios de la ciudad de Tarragona, contribuyó a los Reales servicios con cuantiosas sumas de dinero para la conservación de dicha ciudad y de diversos pueblos del Principado de Cataluña, proveyendo, asimismo, en aquellos tiempos, al Real Ejército con las existencias de granos y socorriendo a las Reales tropas y en algunas urgencias, singularmente en el tiempo que sus ejércitos tuvieron con asedio la ciudad de Barcelona, hasta quedar rendida bajo el suave dominio del Señor Rey don Felipe IV"*.⁵⁹

La Corona considerà Francesc de Montserrat un súbdit fidel i modèlic, i per això el nomenà tresorer, segrestador i administrador dels béns confiscats als seus enemics a la vegueria de Tarragona (aquesta tasca l'acomplí, com a mínim, del 1648 al 1653); factor general de les galeres reials (l'ofici, atorgat per Felip IV, fou ratificat, el 1678, per Carles II); membre del Consell Suprem d'Aragó, el 1686, i, d'ençà del 1688, també conseller supernumerari de capa i espasa de l'esmentat Consell.⁶⁰

En un altre ordre de coses, podem dir que, del 1667 al 1673, ocupà el càrrec de tresorer de la Santa Creuada a Catalunya.⁶¹

Francesc de Montserrat aconseguí una gran fortuna, gràcies a la combinació de la seva innegable capacitat per als negocis amb el càrrec de subministrador de les forces reials de mar i terra a Catalunya, i a l'exclusiva, gairebé, de certs arrendaments molt lucratius com ara el dels drets senyoriais

58. AHT. Man.-Not., 185, f. 26; 187, f. 147. AHAT. Baptismes, 1653-1686, f. 76.

59. Carmen de Suelves, *Origen de la Casa de Montserrat de los Marqueses de Tamarit*, p. 10.

60. *Ibid.*, p. 8 i 9.

61. AHT. Man.-Not., 193, f. 20v.

de l'arquebisbe de Tarragona i el del dret de bolla a nivell de la col·lecta tarraconina, primer, i de tot Catalunya després.⁶²

Com a mostra de la seva fortuna i propietats i a més de la compradissa de senyories, indicarem que, l'any 1651, adquirí, als jurats de Valls, censals per un import de 14.000 lliures,⁶³ i que, l'11 de març del 1654, tenia dipositat a la taula de canvi de Barcelona un capital de 23.000 lliures.⁶⁴

El procés comprador de senyories i drets senyorials per part de Francesc de Montserat i Vives començà tan bon punt finalitzà la guerra de Separació de Catalunya de la monarquia hispànica, ja que ell, davant les urgències i necessitats de bona part de la societat catalana, es trobava curull de diners, influències i poder polític. En la decisió de comprar senyories hi havia la visió d'aprofitar les oportunitats que el mercat ofería a tot aquell que després d'una guerra llarga i costosa disposava de diners; unida a la necessitat d'invertir una part dels guanys aconseguits durant el conflicte, i la voluntat de fer-se amb baronies i senyories reconegudes des de temps immemorial, per tal de poder afegir la condició de senyor de vassalls als molts mèrits que ja havia aconseguit davant la Cort. Els esforços de Francesc de Montserrat donaren com a resultat la possessió de la jurisdicció plena de les baronies de Ribelles i Altafulla-la Nou, i la jurisdicció parcial de les senyories de Botarell, el Morell, la Riera, Montoliu, Virgili, Ferran, Cocons, Molnars i Tamarit.⁶⁵

Francesc de Montserrat, al final de la dècada dels anys seixanta, canvià la seva residència de Tarragona a Barcelona ja que la capital del Camp se li havia fet petita a causa de l'imparable ascens econòmic i social que experimentava des de la guerra de Separació. El 1665, encara residia a Tarragona, però el 1667, ja consta com a domiciliat a Barcelona i Tarragona.⁶⁶ Amb el temps, també Barcelona li quedà petita i per això es traslladà a Madrid (ja hi era el març del 1681) per poder així fruit plenament de l'escalf de la Cort.

Els serveis prestats a la Corona (tots ells cobrats d'una manera o altra) el feren mereixedor del títol de marquès de Tamarit, que li fou concedit el 13 d'abril del 1681.

El primer marquès de Tamarit sobrevisqué quasi dotze anys a la seva esposa ja que no morí fins l'11 de maig del 1688. Les seves restes foren dipositades de manera provisional en el convent dels carmelites de Barcelona.⁶⁷

62. AHT. Man.-Not., 4, f. 59.

63. AHT. Man.-Not., 187, f. 33.

64. AHT. Man.-Not., 185, f. 60.

65. Pel que fa a les senyories vegeu Salvador-J. Rovira, *El marquesat de Tamarit (1681-1837)*, Altafulla (Centre d'Estudis d'Altafulla), 1992.

66. AHT. Man.-Not., 243, f. 64.

67. Carmen de Suelves, op. cit., p.10.

Gertrudis de Montserrat i Vives

La filla primogènita del primer marquès de Tamarit nasqué a Tarragona a la casa Balsells i fou batejada el 5 d'agost del 1644.⁶⁸

El 27 de juliol del 1665, es maridà amb Antoni de Camporrells i Gallart, baró de Biosca i Talteüll i senyor de Massoteres, Cornudella i Palou, fill de Joan de Camporrells i d'Agnès de Gallart.⁶⁹

En morir Francesc de Montserrat, el seu gendre el substituï en la majoria dels càrrecs que ocupava, com ara els de conseller dels consells d'Aragó i d'Hisenda i factor general de les galeres reials. El fet suposà per als segons marquesos de Tamarit haver de repartir la seva residència entre Madrid i Catalunya.⁷⁰

La marquesa Gertrudis se la recorda per dos fets: haver finançat el camí de la Santa Cova, de Montserrat, que, per raó dels molts diners que costà, fou conegut com el camí de plata⁷¹, i haver fet bastir, com a panteó familiar, la capella del Santíssim o de la Marquesa, de l'església prioral de Sant Pere de Reus.⁷²

Gertrudis de Montserrat atorgà el seu darrer testament a Madrid el 20 de maig del 1718. Com que no tenia descendència, disposà que els seus títols els heretés el seu cosí segon Josep de Montserrat i de Moles, i que el patrimoni passés a mans de Josep de Montserrat i de Peguera, fill de l'anterior.⁷³

La segona marquesa de Tamarit morí a Madrid i fou soterrada, el 20 de desembre del 1718, en el convent de les Descalces Reials.⁷⁴

Altres fills de Francesc de Montserrat i Vives

Del matrimoni de Francesc de Montserrat i Vives i de Teresa Vives nasqueren a Tarragona, a més de la primogènita Gertrudis, altres quatre fills: Josepa, Francesc, Joan i Teresa.

68. AHAT. Baptismes, 1625-1653, f. 279.

69. AHAT. Matrimonis, 1652-1696, f. 45.

70. Carmen de Suelves, op. cit., p. 11s.

71. Salvador-J. Rovira, "La marquesa de Tamarit i el camí de la Santa Cova, de Montserrat", Niu d'Art, 22 (1990), p. 26.

72. Les obres de la capella, amb un pressupost de 17.050 lliures, es començaren el mes de març dels 1691 i s'acabaren l'agost del 1710. El 17 d'abril del 1697 els treballs es trobaven "a dotze pams de volta del simbori y la major part de las pedras picadas y perfeccionadas per acabar aquell". En aquesta data els escultors barcelonins Joan Sala i Joan Monpeó ja havien enllestit les sepultures de Francesc de Montserrat i de Teresa Vives, però no estaven assentades "per ocasió que no rebessen algun dany mentre se va acabant de fer y fabricar lo simbori de la capella". El juny del 1703 l'obra estava en condicions de rebre les despulles dels primers marquesos de Tamarit, així mateix les de Jerònima Vives, àvia materna de la marquesa, i dels seus germans Teresa i Francesc de Montserrat i Vives. AHT. Man.-Not., 4.659, f. 434; 4.662, f. 600v.; 299, s/f.

73. AHT. Man.-Not., 376, f. 2v.

74. Carmen de Suelves, op. cit., p. 11.

Josepa fou batejada el 24 de juny del 1647. Francesc ho fou el 28 de gener del 1652 i morí albat, mentre que Joan rebé les aigües baptismals el 25 de juliol del 1653.⁷⁵

De Teresa, ignorem el dia del seu bateig, però sabem que morí a Tarragona i que fou enterrada, el 25 de juliol del 1665, al convent tarragoní de Sant Llorenç on les seves restes romangueren fins el 31 de maig del 1703, en què foren inhumades i dutes a la capella del Santíssim de la prioral de Reus.⁷⁶

Josep de Montserrat

Era cosí germà de Francesc de Montserrat i Vives i, pel que sembla, el seu segon cognom era Partussa.⁷⁷

El 5 de juny del 1638, el comte de Santa Coloma el nomenà capità de la companyia de soldats de Tarragona amb facultat per elegir l'oficialitat.⁷⁸

Es casà dos cops: el primer amb Isabel de Moles i el segon amb Coloma Matheu, la qual el sobrevisqué i contragué segones noces amb Rafael Conangla, notari de Sallent.⁷⁹

Del primer matrimoni nasqueren Antoni i Josep de Montserrat i de Moles i del segon, Francesc de Montserrat i Matheu.

Antoni de Montserrat i de Moles

Degué néixer l'any 1668 ja que el 13 de març del 1720 declarà tenir 52 anys.⁸⁰

Seguí la carrera eclesiàstica i arribà a gaudir de la dignitat de cambrer i paborde de la catedral de Tortosa, en bona part gràcies a la protecció i ajut econòmic de la seva cosina segona, Gertrudis de Montserrat, a la qual, el 28 de febrer del 1700, reconegué que li devia 1.300 dobles d'or, és a dir, 7.150 lliures que li havia deixat per pagar el cost de les butlles apostòliques expedides per la Santa Seu.⁸¹

L'any 1720, es trobava delicat de salut (patia afccions hipocondríagues) i per recuperar-se passà a residir al castell d'Altafulla.⁸²

75. AHAT. Baptismes, 1625-1653, f. 296v., 358; 1653-1681, f. 3v.

76. ACT. Tauler, 1665, f. 90. AHT. Man.-Not., 299, s/f.

77. AHT. Acords municipals de Tarragona, 1639-1640, f. 83.

78. AHT. Acords municipals de Tarragona, 1639-1640, f. 26.

79. AHT. Man.-Not., 297, s/f.

80. AHT. Caixa 226 de Tarragona, document solt.

81. AHT. Man.-Not., 299, s/f.

82. AHT. Caixa 226 de Tarragona, document solt.

Josep de Montserrat i de Moles

L'any 1694 es trobava a Saragossa on exercia la seva professió d'advocat.⁸³

El 10 de febrer del 1697 contragué matrimoni a l'església de Santa Maria del Pi, de Barcelona, amb Casilda de Peguera.⁸⁴

Com ja ha estat dit, heretà els títols de la seva parenta Gertrudis de Montserrat per la qual cosa esdevingué el tercer marquès de Tamarit.

Josep de Montserrat i de Moles atorgà el seu darrer testament el 9 de març del 1743 davant el notari Francesc Rossell, de Barcelona. Com a marmessor designà el seu germà Antoni.⁸⁵

Francesc de Montserrat i Matheu

És fill pòstum del segon matrimoni de Josep de Montserrat.⁸⁶ Establí la seva residència a Tarragona, i tenim notícia que hi vivia l'any 1716.⁸⁷

CLOENDA

Tots els grups de Montserrat que els segles XVI i XVII hom pot trobar aveïnats a Tarragona són família entre ells ja que descendeixen de Guillem de Montserrat.

Dedicats als negocis, les carreres eclesiàstiques i les professions liberals (metges, advocats, notaris), emparentaren amb famílies representatives de la burgesia local (Riber, Ivern, Cornet, Colom, Vives) i de la noblesa comarcal i regional (Bardaxí, Jover, Montserrat, Delgado, Robles, Ferrer, Castellví, Biure, Peguera, Camporrells) i arribaren a ocupar càrrecs en l'administració, com ara el de veguer reial de Tarragona, o alguna de les places de conseller del Consell Suprem d'Aragó.

La culminació social del llinatge s'esdevingué l'any 1681 en aconseguir Francesc de Montserrat i Vives el títol de marquès de Tamarit.

83. AHT. Caixa 220 de Tarragona, document solt.

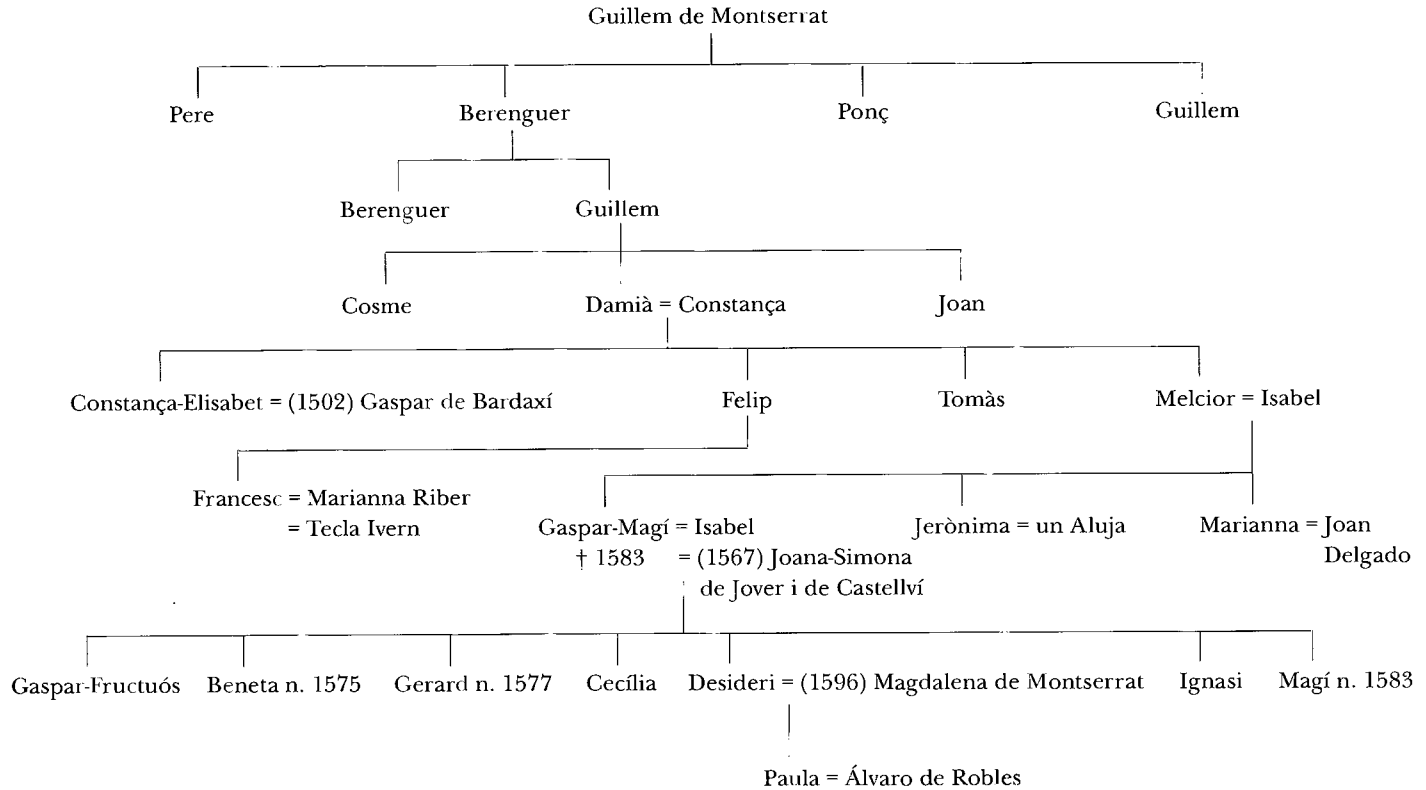
84. Carmen de Suelves, op. cit., p. 13.

85. ANB. = (Arxiu Notarial de Barcelona)Notari Francesc Rossell, testaments, 1704-1743, f. 119.

86. AHT. Man.-Not., 297, s/f.

87. AHT. Man.-Not., 302, f. 206.

Branca de Damià de Montserrat

Els marquesos de Tamarit

Berenguer = Caterina Monet

t. 1424

